

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-66>

УДК 006.063:339.137.2:631.147(045)

АНДРУСЕНКО Надія

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

<https://orcid.org/0000-0003-3746-6202>

e-mail: n.andrusenko@vtei.edu.ua

ПРУТСЬКА Олена

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

<https://orcid.org/0000-0002-6272-3330>

e-mail: o.prutska@vtei.edu.ua

РОЛЬ СЕРТИФІКАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЧНИХ ВИРОБНИКІВ

У статті досліджено вплив сертифікації та відповідності європейським стандартам на конкурентоспроможність українських виробників органічної продукції в умовах сучасних викликів. Окремлено основні проблеми та бар'єри сертифікації, визначено роль державної підтримки та міжнародних програм. Розкрито перспективи розширення експорту органічної продукції України на європейські та світові ринки. Зроблено висновки щодо стратегічної важливості сертифікації для посилення позицій українських виробників на міжнародному рівні.

Ключові слова: органічне виробництво, сертифікація, європейські стандарти, конкурентоспроможність, міжнародна торгівля, експорт, додана вартість, державна підтримка.

ANDRUSENKO Nadiia, PRUTSKA Olena

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics (DTEU)

THE ROLE OF CERTIFICATION AND EUROPEAN STANDARDS IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN ORGANIC PRODUCERS

Organic production in Ukraine is a pivotal area of development in the agricultural sector, ensuring the creation of high-value-added products and opening up significant opportunities for entering international markets. The development of this segment plays a crucial role in the implementation of environmentally sustainable practices in agriculture, the enhancement of food product quality, and the strengthening of Ukraine's position in the global organic production arena. Over the past decade, there has been a consistent growth in the area dedicated to organic production and the number of certified operators. This indicated a growing interest in organic farming methods and an increasing demand for environmentally friendly products in both domestic and foreign markets.

However, the full-scale war that began in 2022 and the subsequent deepening of economic challenges have significantly impacted the industry, causing substantial disruptions in production and logistics chains. According to analytical research, the number of certified organic market operators in Ukraine decreased from 617 in 2021 to 544 in 2023, marking the lowest figure in the last five years. This reduction is a result of a complex interplay of external and internal factors, among which the loss of certified land due to occupation and hostilities, as well as the transformation of the production structure necessitated by the need to adapt to new realities, are particularly significant.

The loss of control over significant agricultural lands, especially in the south and east of the country where substantial areas of organic production were traditionally concentrated, has led to a decrease in the total area of certified land and, consequently, to a reduction in the volume of organic product output. Furthermore, the destruction of infrastructure, the complication of logistical routes, and the mobilization of qualified personnel have also negatively affected the operations of organic farms.

Despite the aforementioned difficulties, the European Union remains the primary export market for Ukrainian organic products. This underscores the importance of Ukrainian producers orienting themselves towards European quality and food safety standards. Ensuring compliance with the strict requirements of the EU and successfully undergoing the certification procedure are critical for maintaining the competitiveness of Ukrainian producers on a global scale and for the further development of the organic sector's export potential.

Further growth and recovery of the organic sector in Ukraine will require comprehensive efforts from the state, businesses, and international partners. Support is needed for the restoration of production capacities, the attraction of investments, the simplification of certification procedures, and the provision of access to financing. Additionally, strengthening cooperation with European partners for the harmonization of legislation and the facilitation of trade relations is important. The development of the domestic market for organic products is also a crucial factor in ensuring the long-term stability of the industry. Raising consumer awareness about the benefits of organic products and supporting domestic producers will contribute to the growth of demand and the expansion of the internal market.

Thus, organic production in Ukraine, despite the current challenges, retains its strategic potential for the sustainable development of agriculture, the improvement of nutrition quality, and the strengthening of the country's position in the international arena. Overcoming the consequences of the war and implementing systemic support measures will contribute to the recovery and further growth of this important segment of the economy.

Keywords: organic production, certification, European standards, competitiveness, international trade, export, added value, state support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Органічне виробництво в Україні є одним із ключових напрямів розвитку аграрного сектору, який забезпечує створення продуктів з високою доданою вартістю та відкриває можливості для виходу на

міжнародні ринки. Розвиток цього сегмента сприяє впровадженню екологічних практик у сільському господарстві, покращенню якості харчових продуктів та зміцненню позицій України на світовій арені органічного виробництва. За останнє десятиліття в Україні спостерігалось стале зростання площ під органічним виробництвом і збільшення кількості сертифікованих операторів. Однак унаслідок повномасштабної війни та економічних викликів, які загострилися з 2022 року, галузь зазнала серйозних потрясінь. Згідно з аналітичними даними, у 2023 році кількість сертифікованих операторів органічного ринку скоротилася з 617 у 2021 році до 544, що є найнижчим показником за останні п'ять років. Ця тенденція відображає сильний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, втрату частини сертифікованих земель і трансформацію структури виробництва. Попри труднощі, Європейський Союз залишається основним ринком збуту української органічної продукції. Відповідність вимогам європейських стандартів та успішне проходження сертифікації є критично важливими для збереження конкурентоспроможності українських виробників на глобальному рівні.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика розвитку органічного агровиробництва в Україні є предметом активного наукового дослідження. Зокрема, Неода Ю.В. та Гузь М.М. (1) у своїй статті проаналізували сучасний стан ринку органічної продукції в Україні, окресливши основні тренди експорту та специфіку роботи цього сектору в умовах воєнного стану. Вони наголошують на важливості інтеграції України до європейського органічного простору та акцентують увагу на необхідності покращення сертифікаційних процедур для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Куліш Л.П. (2) у своїй праці звертається до аналізу принципів функціонування органічного сільського господарства в Україні, висвітлюючи його поточний стан. Автор підкреслює потребу у посиленні державної підтримки, а також розвитку інфраструктури як ключового чинника підвищення конкурентоспроможності українських органічних товарів. Сенишин О.С. (3) висвітлює ключові механізми стимулювання розвитку органічного виробництва у розвинених країнах, зокрема фінансову підтримку виробників, податкові пільги та розвиток систем сертифікації й контролю якості. Корогод О. (4) акцентує увагу на важливості формування дієвих стратегій розвитку органічного сектору, підкреслюючи потребу у нарощуванні обсягів виробництва органічної продукції та посиленні конкурентоспроможності України на світовому ринку. У своїй роботі автор детально обґрунтовує конкретні механізми стимулювання експортного потенціалу українських виробників у межах процесу їхньої інтеграції до міжнародних економічних систем. У своєму дослідженні Багорка М. О. та Якубенко Ю. Л. (5) проаналізували сучасний стан розвитку ринку органічної продукції в Україні, окреслили ключові проблеми галузі та визначили перспективні напрямки її подальшого розвитку. Автори акцентують увагу на необхідності вдосконалення державної підтримки, розширення внутрішнього ринку та активізації експортного потенціалу української органічної продукції.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, все ще бракує ґрунтовного аналізу інтеграції досвіду провідних країн ЄС у систему органічного виробництва в Україні. Також недостатньо досліджено питання економічної ефективності сертифікації органічної продукції в контексті сучасних глобальних викликів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження економічної значущості сертифікації та відповідності європейським стандартам для підвищення конкурентоспроможності українських виробників органічної продукції в умовах сучасних викликів.

Основні завдання дослідження включають: аналіз поточного стану органічного ринку України; визначення значення сертифікації як ключового інструменту виходу на міжнародні ринки; виявлення основних проблем і перспектив розвитку галузі в умовах воєнного конфлікту та глобальної економічної нестабільності.

У процесі дослідження використано системний та комплексний підхід до аналізу стану органічного виробництва в Україні, методи порівняльного аналізу, статистичної обробки даних, узагальнення наукових джерел та офіційної аналітики щодо сертифікації та європейських стандартів. Особливу увагу приділено аналізу законодавчої бази та практики функціонування органічного сектору в умовах глобальної економічної нестабільності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Органічний сектор в Україні залишається одним із найдинамічніших напрямів аграрного виробництва, орієнтованого переважно на експорт. За останнє десятиліття спостерігається суттєве зростання площ земель, сертифікованих для органічного господарства, а також збільшення кількості гравців ринку.

Станом на 2023 рік площі сільськогосподарських земель для органічного виробництва перевищили 550 тисяч гектарів. Основними напрямками залишаються органічне рослинництво, зокрема вирощування зернових і олійних культур, а також ягідництво і виготовлення органічних соків та концентратів.

Водночас, повномасштабна війна стала серйозним викликом для розвитку галузі. Основні проблеми включають:

- втрату частини сертифікованих земель через тимчасову окупацію окремих територій;
- зростання витрат на логістику і виробництво;
- падіння внутрішнього попиту на органічну продукцію.

Особливо тривожною є тенденція скорочення кількості сертифікованих операторів ринку (Табл.1). Так, у 2020–2021 роках їх налічувалося 617, у 2022-му цей показник знизився до 587, а у 2023 році — до 544 (за даними OrganicInfo.ua). Це свідчить про зниження активності в секторі та втрату частини виробничого потенціалу.

Таблиця 1.

Динаміка кількості сертифікованих операторів органічного ринку України (2020–2023 рр.)

Рік	Кількість сертифікованих операторів	Зміна до попереднього року (%)
2020	617	—
2021	617	0
2022	587	-4,9%
2023	544	-7,3%

Джерело: За даними OrganicInfo.ua [6]

Низхідна динаміка кількості сертифікованих операторів на органічному ринку України за період 2020–2023 років наочно спостерігається на графіку (рис. 1).

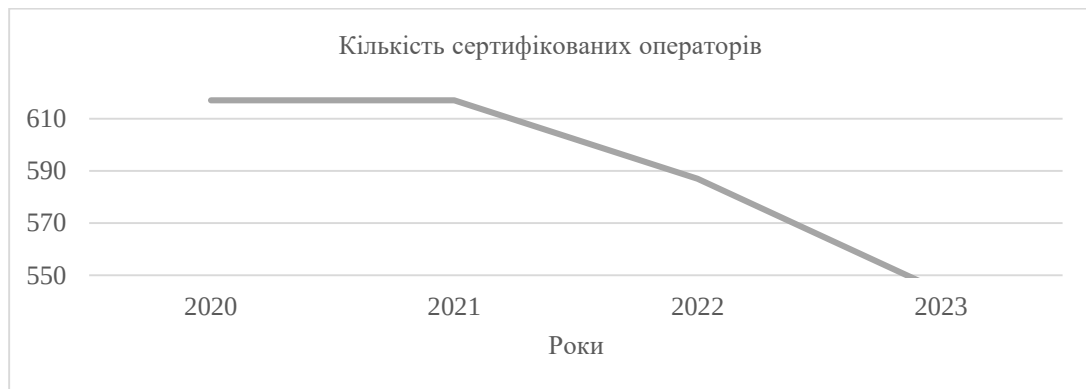

Рис.1 Динаміка кількості сертифікованих операторів органічного ринку України (2020–2023 рр.)

Утім, попри труднощі, Україна продовжує залишатися одним із провідних постачальників органічної продукції до країн Європейського Союзу. Серед головних експортних позицій переважають зернові й олійні культури, продукти переробки (олії, концентрати), а також ягоди та соки. За 2023 рік обсяги експорту органічної продукції склали близько 400 тисяч тонн. На рис. 2 представлено динаміку експорту органічної продукції з України у 2020–2023 роках, яка демонструє коливання обсягів поставок на зовнішні ринки під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів.

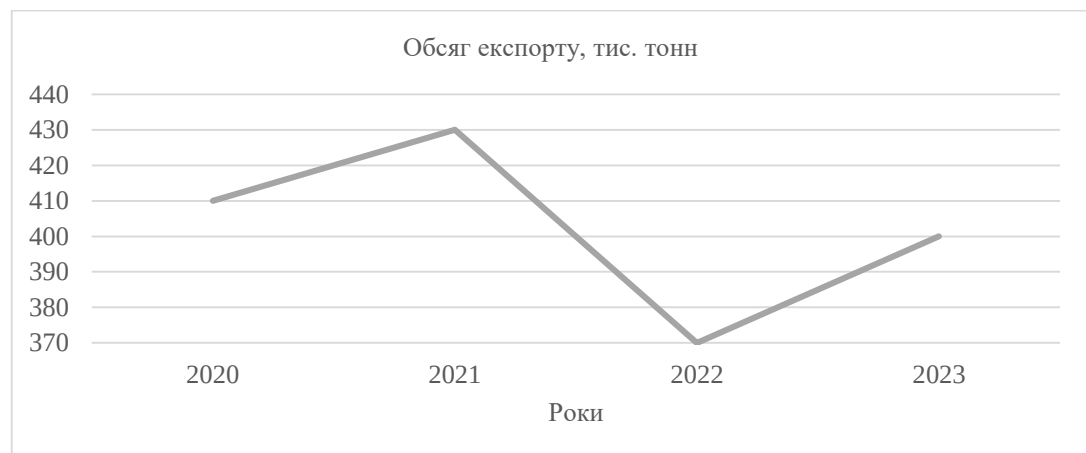

Рис. 2. Динаміка експорту органічної продукції з України у 2020–2023 рр.

Джерело: складено за даними OrganicInfo.ua

Для подальшого розвитку галузі залишається важливою державна підтримка. Дія Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», а також міжнародні проекти допомоги, такі як Швейцарсько-українська програма QFTR, сприяють зміцненню позицій українського органічного сектору на світовій арені.

Український ринок органічної продукції представлений кількома провідними компаніями, які спеціалізуються на вирощуванні, переробці й експорті сертифікованих харчових продуктів органічного походження. До головних операторів цього сегмента належать: ТОВ «Галичина-Фрукт», яке займається виробництвом органічних концентрованих соків і пюре з яблук та інших фруктів, орієнтованих переважно на експорт до країн Європейського Союзу, зокрема до Німеччини та Австрії; ПрАТ «Вітмарк-Україна», що постачає на внутрішній ринок органічні соки й нектари, а також експортує свою продукцію до Європейських країн; ФГ «Тріумф Агро», один із ключових виробників органічних зернових і олійних культур, чия продукція знаходить своє застосування на ринках Північної Європи, таких як Нідерланди й Швеція; ТОВ «Соки України», основною спеціалізацією якого є виробництво органічних фруктових концентратів (переважно яблучного), з основними ринками збуту в Італії, Швейцарії та Німеччині; ТМ «Біо Лан» (BioLan), залучена до вирощування і переробки органічних ягід (чорниці, малини, полуниці), із подальшою реалізацією замороженої продукції та джемів у Центральній і Східній Європі.

Українська органічна продукція відіграє важливу роль у постачанні товарів на європейський ринок, який залишається основним і найбільш стабільним напрямом експорту. До провідних імпортерів належать Німеччина, Нідерланди, Австрія, Італія й Польща. Європейські споживачі вирізняють українську органіку завдяки її конкурентоспроможній ціні, відповідності суворим стандартам ЄС і надійності поставок.

Разом із тим українські виробники поступово виходять на ринки Північної Америки, включаючи США та Канаду. Попит на продукти, такі як заморожені ягоди, соняшникова олія та фруктові концентрати, у цьому регіоні зберігається високим. Серед перспективних напрямів експорту також слід відзначити країни Азії (Китай, Японію, Південну Корею), де споживання органічних продуктів демонструє тенденцію до зростання, хоча конкуренція на цих ринках залишається інтенсивною.

Внутрішній ринок органічної продукції України стикається з кількома суттєвими викликами, які гальмують його розвиток. По-перше, обмежена купівельна спроможність значної частини населення та відносно високі ціни на органічну продукцію стримують зростання споживання. По-друге, інформаційний вакуум щодо переваг органіки сприяє слабкому інтересу з боку споживачів. Крім того, відсутність належно розвинутої інфраструктури, особливо поза межами великих міст, знижує доступність таких продуктів. Військовий стан також призводить до порушення ланцюгів постачання та ускладнює роботу багатьох виробників. У підсумку, внутрішній ринок потребує підтримки з боку держави, посилення інформаційних кампаній та вдосконалення логістики для стабільного розвитку.

Сертифікація є основною вимогою для доступу до ринку Європейського Союзу, що забезпечує відповідність органічної продукції встановленим стандартам якості. Згідно з Регламентом ЄС № 2018/848, процес сертифікації включає перевірку відповідності виробничих процесів, матеріалів та кінцевого продукту. Лише після проходження акредитованої процедури виробник отримує право позначати свою продукцію органічною та постачати її на європейські ринки. Сертифікація також підвищує довіру покупців, забезпечує прозорість та конкурентоспроможність продукції на міжнародній арені.

Згідно з Регламентом ЄС № 2018/848, європейські стандарти для органічної продукції охоплюють усі етапи виробництва: від обробки ґрунту і вирощування культур до їхнього зберігання, переробки та транспортування. Основними вимогами є: заборона синтетичних хімічних добрив і пестицидів, використання органічного насіння, збереження природного балансу екосистем, а також дотримання високих стандартів добробуту тварин. Крім того, суворо регламентовані процедури сертифікації, маркування і контроль якості продукції. Тільки після виконання цих вимог продукція може бути позначена органічною та визнана у країнах ЄС.

Процедура сертифікації органічної продукції в ЄС є складним, багатоступеневим процесом, що вимагає значних фінансових, організаційних і часових ресурсів. Одним із найбільших викликів для виробників є необхідність проведення ретельної документації кожного етапу виробництва, щоб підтвердити відповідність продукції встановленим стандартам. Послідовність дій, яку має пройти український виробник для отримання сертифікату відповідності європейським стандартам, представлено на рис. 3.

Залучення акредитованих сертифікаційних органів також пов'язано з додатковими витратами, які можуть бути непосильними для малих господарств. Крім того, виробники стикаються з тривалим перехідним періодом для перетворення конвенційних виробничих процесів на органічні. Щорічні аудити і повторна сертифікація створюють додатковий адміністративний тиск. Відсутність підтримуючої інфраструктури та нестача консультативних послуг ускладнюють адаптацію до вимог сертифікації.

Компанія «Органік Стандарт» відіграє ключову роль у сертифікації органічної продукції в Україні. Вона є першою українською сертифікаційною організацією, акредитованою для роботи за міжнародними стандартами ЄС, NOP (США), BioSuisse (Швейцарія) та іншими. Завдяки цьому «Органік Стандарт» допомагає виробникам підтвердити відповідність продукції вимогам органічного виробництва, що відкриває доступ до світових ринків. Компанія пропонує широкий спектр послуг: проведення аудитів, сертифікаційних

перевірок, моніторинг виробничих процесів і контроль відповідності кінцевої продукції. Важливою функцією є також консультування виробників і роз'яснення нових вимог регламентів. Це особливо актуально для українських експортерів, оскільки міжнародні партнери висувають суворі вимоги до сертифікаційних документів.

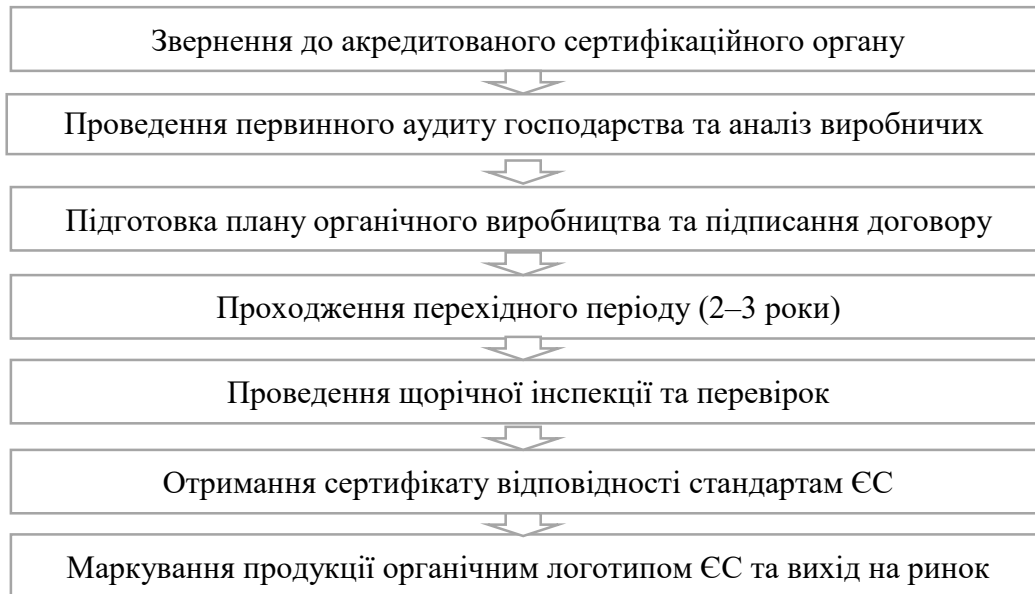

Рис. 3. Послідовність та етапи процесу сертифікації

Крім «Органік Стандарту», на ринку працюють й інші акредитовані організації, які надають подібні послуги. Їх діяльність сприяє розвитку конкуренції серед сертифікаційних компаній, що може знижувати вартість послуг та підвищувати рівень сервісу.

Сертифікація органічної продукції суттєво впливає на конкурентоспроможність виробників як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Підтвердження відповідності міжнародним стандартам відкриває доступ до преміальних сегментів ринку, дозволяючи встановлювати вищу ціну на продукцію. Це також сприяє укладанню довгострокових контрактів із великими рітейлерами та переробниками, особливо в ЄС, де споживачі активно шукають сертифіковану органіку.

З практичної точки зору, сертифікація є фактором, що підвищує довіру споживачів і зміцнює позиції виробників. Дослідження показують, що наявність органічного сертифікату значно знижує ризики для покупців, пов'язані з якістю продукції, а також слугує маркером відповідальності виробника щодо екологічної стійкості та етичних стандартів.

Водночас сертифікація створює певні економічні виклики, особливо для малих виробників. Витрати на аудит, документальне оформлення та підтримку стандартів можуть зменшувати маржинальність продукції. Однак у довгостроковій перспективі переваги сертифікації переважають витрати, сприяючи підвищенню доходів та покращенню репутації на міжнародному рівні. Тобто, сертифікація не лише є інструментом для доступу до ринків, а й відіграє ключову роль у зміцненні конкурентних позицій органічних виробників, стимулюючи їх до інновацій, покращення якості продукції та дотримання екологічних стандартів.

Сертифікація органічної продукції пов'язана з низкою фінансових та організаційних витрат, які слід враховувати при розрахунках рентабельності органічного виробництва. З фінансової точки зору, основними витратними статтями є:

- Витрати на первинний аудит: У початковій стадії сертифікації потрібне проведення всебічної оцінки господарської діяльності виробника. Це включає перевірку земель, зразків продукції, виробничих процесів та систем управління. Ця послуга вимагає залучення сертифікаційного органу, оплата якого залежить від масштабу виробництва та кількості ділянок;

- Щорічний контроль і повторна сертифікація: Після отримання сертифікату органічного виробництва виробники зобов'язані проходити регулярні (зазвичай щорічні) аудити, щоб підтвердити дотримання стандартів. Це створює постійний фінансовий тягар, оскільки навіть невеликі господарства повинні забезпечувати покриття цих витрат;

- Додаткові лабораторні аналізи: У багатьох випадках сертифікаційний орган може вимагати лабораторних тестів продукції, щоб підтвердити її органічний статус. Вартість таких досліджень залежить від типу продукції, кількості аналізів і необхідності проведення тестів на залишкові хімічні речовини;

- Витрати на навчання персоналу та підготовку документації: Сертифікація вимагає правильної документації та ведення записів про всі етапи виробництва. Це передбачає або залучення додаткового персоналу, або навчання існуючого штату, щоб забезпечити дотримання вимог стандартів;

- Затрати часу та адміністративні витрати: Окрім фінансових витрат, процедура сертифікації потребує значного часу та зусиль з боку адміністрації. Це включає підготовку та подання документації, організацію аудитів, відповіді на зауваження та координацію з сертифікаційними органами. У великих підприємствах можуть знадобитися окремі підрозділи для роботи з органічною сертифікацією, а в малих господарствах — значна частина часу власника або менеджера.

З організаційної точки зору, сертифікація вимагає ретельного планування. Виробники повинні заздалегідь підготувати всі необхідні записи, дотримуватися умов перехідного періоду (від двох до трьох років залежно від культури), а також забезпечити відповідність усіх процесів стандартам. Це може включати оновлення методів обробки ґрунту, зміну постачальників сировини, впровадження системи простежуваності продукції тощо.

Переваги сертифікації органічної продукції на європейському ринку мають багатогранний економічний та стратегічний характер і суттєво впливають на рівень конкурентоспроможності виробників.

По-перше, сертифікація за стандартами ЄС створює гарантії якості та безпечності продукції для європейських споживачів, які традиційно демонструють високий рівень вимог до походження та екологічності харчових товарів. Наявність сертифікату значно підвищує довіру покупців, зменшує ризики для імпортерів і спрощує укладання довгострокових контрактів із провідними європейськими торговельними мережами та дистриб'юторами.

По-друге, сертифікація дозволяє виробникам потрапити до преміального цінового сегмента ринку, де органічна продукція продається із значною націнкою порівняно з традиційною. Це формує додаткову вартість і забезпечує виробникам більш високі прибутки при збереженні обсягів виробництва.

По-третє, сертифікація відкриває доступ до участі у профільних європейських виставках, тендерах та грантових програмах, спрямованих на підтримку сталого розвитку сільського господарства та експортної діяльності. Це створює можливості для диверсифікації каналів збуту та залучення інвестицій.

Окрім того, сертифіковані виробники отримують право маркування продукції офіційним європейським органічним логотипом (EU Organic Logo), що є додатковим інструментом просування товару на ринку та чітким маркером якості для кінцевого споживача.

Підвищення довіри споживачів і ділових партнерів є одним із ключових наслідків проходження органічної сертифікації відповідно до європейських стандартів. Сертифікат засвідчує дотримання виробником принципів екологічної відповідальності, сталого розвитку та безпечного виробництва, що суттєво знижує інформаційну асиметрію між сторонами ринку. Для кінцевого споживача органічне маркування виступає гарантією якості та автентичності продукції, а для міжнародних партнерів — сигналом надійності та стабільності бізнесу, що створює основу для довгострокових контрактів і стратегічного співробітництва.

Таким чином, сертифікація органічної продукції виконує не лише економічну, а й важливу соціальну функцію, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності виробників на міжнародному ринку. Водночас наявність сертифіката істотно зміцнює довіру з боку споживачів та бізнес-партнерів. Сертифікована продукція сприймається як гарантована якість і безпечність, що мінімізує ризики для імпортерів та посередників, формує позитивний імідж підприємства та створює умови для розширення ринків збуту й укладання довгострокових контрактів.

Водночас саме сертифікація створює основу для формування доданої вартості органічної продукції, що має стратегічне значення в умовах міжнародної конкуренції. Завдяки підтвердженню органічного статусу виробник отримує можливість реалізовувати продукцію не як сировину, а як готовий сертифікований продукт із підвищеною ринковою цінністю. Це дозволяє залучати нові сегменти споживачів, встановлювати преміальні ціни та збільшувати частку підприємства у ланцюгах створення вартості, що сприяє підвищенню загальної економічної ефективності виробництва та експортного потенціалу.

Таким чином, сертифікація не лише забезпечує формування доданої вартості, а й відкриває доступ виробників до різноманітних програм державної та міжнародної підтримки. Зокрема, Міністерство аграрної політики та продовольства України передбачає механізми фінансової допомоги для часткової компенсації витрат на сертифікацію, навчання та розвиток органічного виробництва. Водночас важливу роль відіграє Швейцарсько-українська програма QFTP, яка спрямована на посилення експортного потенціалу органічного сектору, надаючи виробникам консультативну, фінансову та маркетингову підтримку для виходу на міжнародні ринки.

Участь українських виробників у міжнародних виставках і галузевих платформах є вагомим чинником інтеграції органічного сектору України у світову економіку та нарощування експортного потенціалу. Завдяки сертифікації за європейськими стандартами підприємства мають можливість представляти свою продукцію на таких престижних подіях, як BIOFACH (Німеччина) — найбільша виставка органічних продуктів у світі, Gulfood (OAE) — провідна платформа для виходу на ринки Близького Сходу, та Organic Europe.

Участь у подібних заходах дає українським виробникам низку стратегічних переваг. Передусім, це прямий доступ до широкої аудиторії професійних відвідувачів — імпортерів, дистриб'юторів, ритейлерів і потенційних інвесторів із понад 50 країн світу. Презентація продукції на міжнародних платформах дозволяє

не лише демонструвати її високу якість та відповідність стандартам ЄС, а й зміцнювати репутацію України як надійного постачальника органічних продуктів.

Крім того, міжнародні виставки виступають дієвим майданчиком для налагодження прямих комунікацій, обміну досвідом та ознайомлення з останніми ринковими трендами й інноваціями у сфері органічного виробництва. Участь у таких подіях нерідко супроводжується підписанням контрактів на експорт, розширенням географії збуту та залученням нових партнерів.

Значна роль у підтримці участі українських виробників у міжнародних заходах належить програмам міжнародної технічної допомоги, зокрема Швейцарсько-українській програмі QFTP, яка системно супроводжує виробників у виході на глобальні ринки та сприяє зміцненню позицій України на світовому органічному ринку.

Однак, незважаючи на стратегічну важливість сертифікації, доступ до неї залишається складним завданням для багатьох вітчизняних агровиробників. Однією з головних проблем є значні фінансові витрати на проведення сертифікаційних процедур. Особливо гостро це питання стоїть перед малими та середніми підприємствами, для яких витрати на аудит, лабораторні аналізи та супровідна документація стають серйозним бар'єром для виходу на міжнародний ринок. Відсутність пільгових програм кредитування або державної компенсації вартості сертифікації лише посилює цю проблему.

Крім того, процедурна складність та тривалість процесу сертифікації часто відлякують потенційних учасників органічного сектору. Багаторівневий контроль, необхідність тривалого перехідного періоду, суворі вимоги до простежуваності кожного етапу виробництва та ведення документації вимагають не лише фінансових, а й значних організаційних ресурсів.

Додатковим стримувальним чинником є недостатня кількість акредитованих сертифікаційних органів в окремих регіонах України та низький рівень доступності професійних консультаційних послуг. Це створює нерівні умови для виробників із віддалених та менш розвинених регіонів, обмежуючи їхні можливості для виходу на зовнішні ринки.

Отже, проблеми доступу до сертифікації в Україні мають системний характер і потребують комплексного вирішення через розширення програм державної підтримки, удосконалення механізмів фінансування та підвищення інституційної спроможності сертифікаційної інфраструктури.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження підтверджує, що сертифікація є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності українських виробників органічної продукції на міжнародному ринку. Вона забезпечує доступ до преміальних ринків ЄС, створює додану вартість, зміцнює довіру споживачів та партнерів і формує позитивний імідж виробника. Разом з тим, складність та висока вартість сертифікації залишаються суттєвим бар'єром для багатьох підприємств, особливо малих і середніх.

В умовах повномасштабної війни органічне виробництво в Україні зіштовхується з низкою системних ризиків і викликів, які загрожують подальшому розвитку галузі. Насамперед це фізична втрата сертифікованих земель, які опинилися на тимчасово окупованих територіях або зазнали руйнувань унаслідок бойових дій. Окрім того, загострення логістичних проблем суттєво ускладнює постачання сировини та експорт готової продукції, зумовлюючи додаткові витрати.

Зниження купівельної спроможності населення і падіння внутрішнього попиту призводять до скорочення обсягів виробництва, особливо серед малих і середніх господарств, які є більш вразливими до економічних потрясінь. Сертифікація в таких умовах стає ще більш фінансово обтяжливою, оскільки зростають витрати на аудит, страхування ризиків та підтвердження відповідності стандартам.

Також зберігається ризик втрати міжнародних ринків збуту через неможливість стабільно виконувати зовнішньоекономічні контракти, що негативно впливає на репутацію українських виробників органічної продукції. Особливо актуальними стають питання збереження ланцюгів постачання, пошуку альтернативних логістичних маршрутів та необхідність адаптації до нових реалій зовнішньої торгівлі.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що подальші перспективи розширення органічного експорту України безпосередньо залежать від здатності національних виробників адаптуватися до вимог міжнародних ринків, зберігаючи сертифікацію та високу якість продукції. Сертифікація за європейськими стандартами, активна участь у міжнародних виставках, формування доданої вартості та зростання довіри імпортерів створюють стратегічну основу для зміцнення позицій української органіки на світовому ринку.

Водночас розв'язання проблем доступу до сертифікації, забезпечення стабільності логістики та підтримка з боку держави та міжнародних проєктів відкривають можливості для подальшої експансії на нові ринки, зокрема в країни Азії, Північної Америки та Близького Сходу. Розвиток експортно-орієнтованої переробки та виробництва органічної продукції з високою доданою вартістю має стати пріоритетом галузі, що дозволить не лише зберегти, а й зміцнити експортний потенціал України як надійного постачальника якісної органічної продукції на глобальному рівні.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на детальну оцінку ефективності державних та міжнародних програм підтримки органічного сектору України, порівняння моделей розвитку органічного

виробництва в країнах ЄС та пошук оптимальних механізмів адаптації українських виробників до сучасних викликів глобального ринку. Особливої уваги потребує дослідження економічного ефекту від впровадження інноваційних технологій у виробництві та переробці органічної продукції.

Література

1. Негода Ю., Гузь М. Ринок органічної продукції в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-34>
2. Куліш Л. П. Розвиток конкурентоспроможного органічного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 1, січ. С. 42–46.
3. Сенишин О. С. Державна політика у сфері органічного виробництва у розвинених країнах світу. *Agrosvit*. 2023. № 15. С. 3–10. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.15.3>
4. Корогод О. Стратегії розвитку органічного ринку в Україні: шляхи збільшення виробництва та зміцнення позицій на міжнародному ринку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-114>.
5. Багорка М. О., Якубенко Ю. Л. Розвиток ринку органічної продукції в Україні: проблеми, перспективи та шляхи їх вирішення. *Журнал "Агросвіт"*. 2025. № 4. С. 16–23. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.4.16>
6. OrganicInfo.ua – інформаційний портал про органічне виробництво в Україні. *Organicinfo.ua*. URL: <https://organicinfo.ua/> (дата звернення: 19.02.2025).
7. Сертифікаційна компанія України – Органік Стандарт. *Сертифікаційна компанія України – Органік Стандарт*. URL: <https://organicstandard.ua/> (дата звернення: 19.02.2025).
8. QFTP – Quality Food Trade Program | Офіційний сайт. *QFTP – Quality Food Trade Program*. URL: <https://qftp.org/> (дата звернення: 19.02.2025).

References

1. Nehoda Yu., Huz M. Rynok orhanichnoi produktsii v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-34>
2. Kulish L. P. Rozvytok konkurentospromozhnogo orhanichnoho vyrobnytstva v Ukraini. *Investysii: praktyka ta dosvid*. 2019. № 1, sich. S. 42–46.
3. Senyshyn O. C. Derzhavna polityka u sferi orhanichnoho vyrobnytstva u rozvynenykh krainakh svitu. *Agrosvit*. 2023. № 15. S. 3–10. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.15.3>
4. Korohod O. Stratehii rozvytku orhanichnoho rynku v Ukraini: shliakhy zbilshennia vyrobnytstva ta zmitsnennia pozytsii na mizhnarodnomu rynku. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-114>
5. Bahorka M. O., Yakubenko Yu. L. Rozvytok rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini: problemy, perspektyvy ta shliakhy yikh vyrishennia. *Zhurnal "Ahrosvit"*. 2025. № 4. S. 16–23. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.4.16>
6. OrganicInfo.ua – informatsiinyi portal pro orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini. *Organicinfo.ua*. URL: <https://organicinfo.ua/> (data zvernennia: 19.02.2025).
7. Sertyfikatsiina kompaniia Ukrainy – Orhanik Standart. Sertyfikatsiina kompaniia Ukrainy – Orhanik Standart. URL: <https://organicstandard.ua/> (data zvernennia: 19.02.2025).
8. QFTP – Quality Food Trade Program | Ofitsiinyi sait. *QFTP – Quality Food Trade Program*. URL: <https://qftp.org/> (data zvernennia: 19.02.2025).